

Точка 5.1 Анекс С

SOER 2010

Дел С – Република Македонија Различност (октомври 2010 година)

Република Македонија –Различност

Кои фактори ја чинат вашата земја различна од многу други?

Основни факти

Република Македонија е релативно мала земја, со површина од 25 713 km² и **население** од 2 048 619 жители, со просечно 79.7 жители/ km² (2008), од кои околу 60 % живеат во градовите. Таа е земја без излез на море. Значењето на нејзината географска положба како централна балканска држава која се граничи со земји со различен економски и развоен потенцијал е потенцирано со фактот што тие се директно поврзани со реговија и меѓусебна поврзаност на нивните економии, при што главните правци минуваат низ територијата на Македонија.

Македонија има разновидна **топографија**, со високи планини и длабоки долини атрактивно пресечени и опкружени со планини, живописни реки, езера и бањи. Голем дел од земјата, 44.01 %, е на надморска височина од 500 до 1 000 m.

Хидрографската територија на Македонија претставува единствен природен басен, со оглед на тоа што 84 % од постојните води се внатрешни, а само 16 % надворешни водни ресурси: Охридското е најдлабоко природно езеро на Балканот со 285 m.

Културните и природните вредности на земјата имаат истакнато место во светското наследство, предводени од Охридското Езеро кое е под заштита на УНЕСКО како природен и културен локалитет. Изобилството и разновидноста на видовите и екосистемите се главните карактеристики на биолошката разновидност на Република Македонија. Според достапните информации, ова богатство опфаќа околу 18 000 таксономи, од кои над 900 се ендемити.¹

¹ Индикатори за животната средина: Република Македонија 2008 година, стр. 73

Карта 1: Република Македонија

Управување со животната средина

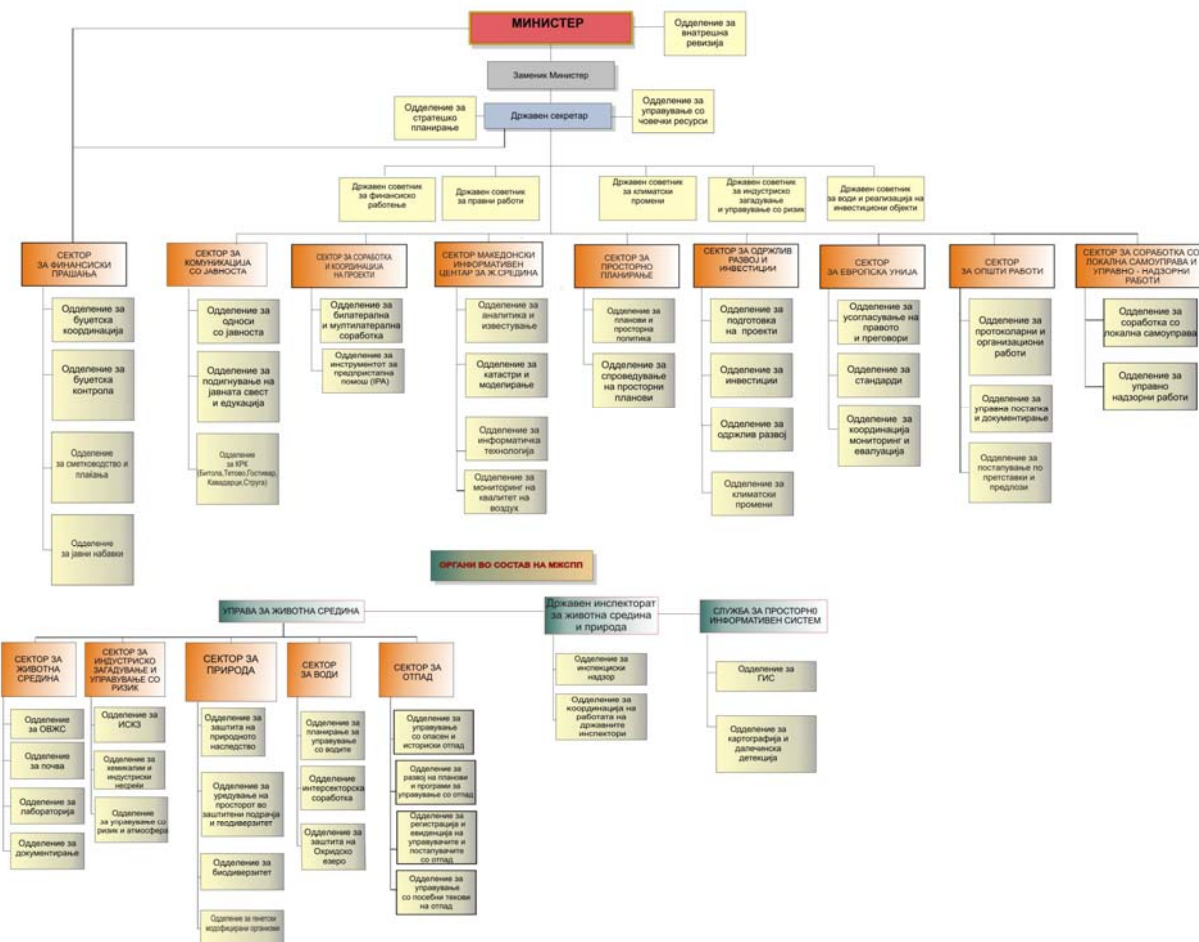
Свесна за важноста на сегментот за животна средина во процесот на интеграција во ЕУ, земјата ја постави заштитата на животната средина високо на својата развојна агенда. Така, секторот за животна средина, иако предводен од најмладото министерство, прерасна во водечки сектор во процесот на приближување кон ЕУ. Резултатите вклучуваат речиси целосна усогласеност на националната законска регулатива земајќи ја предвид животна средина со *acquis* на ЕУ во истата област, голем број меѓународни договори во областа на животната средина ратификувани и применувани и солидно воспоставена меѓународна соработка. Сепак, допрва треба да се оствари целосно спроведување на правото.

Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) е задолжено за креирање на политиката во областа на животната средина, водење на заштитата на животната средина и вршење надзор на користењето на просторот и на природните ресурси.

Според законот, МЖСПП извршува активности во врска со: мониторинг на животната средина, заштита на водите, почвата, флората, фауната, заштита на воздухот и озонската обвивка; заштита од бучава и радијација; заштита на биодиверзитетот, геодиверзитетот, националните паркови и другите заштитени подрачја; обнова на контаминирани елементи на животната средина, предлози за мерки за управување со цврстиот отпад; просторно планирање; просторни информативни системи; надзор во рамките на својата надлежност и други активности утврдени со закон.

Органи во состав на МЖСПП се: Државниот инспекторат за животна средина, Управата за животна средина и Службата за просторен информативен систем.

Слика 1: Органограм на Министерството за животна средина и просторно планирање

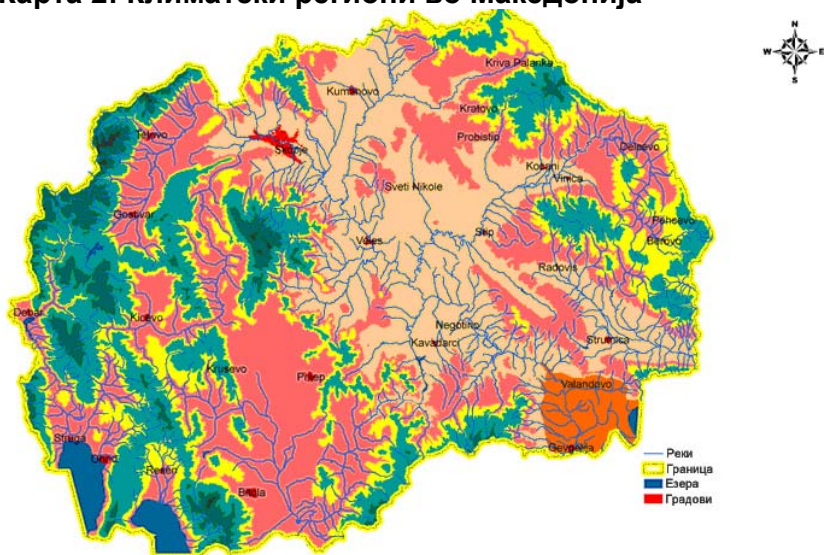

Според Законот за организација и работа на органите на државната управа, други органи исто така имаат директни или индиректни надлежности за управување со животната средина. Покрај МЖСПП како водечки, следниве органи имаат директни надлежности во областа на животната средина: Министерство за одбрана, преку *Дирекцијата за заштита и спасување*; Министерство за внатрешни работи, Министерството за економија, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерство за здравство, Министерство за транспорт и врски и Министерство за надворешни работи.

Клима

И покрај својата релативно мала територија, Македонија има разновидна клима застапена со неколку климатски региони и подрегиони.

Карта 2: Климатски региони во Македонија

Климатски типови

континентална субмедитеранска	планинско континентална
субмедитеранска	субалпска
топла континентална (јужен/југозападен дел од Македонија)	алпска
ладна континентална	

Максимална температура на воздухот од 44.8°C е измерена во Демир Капија, во јули 2000 година, која беше надмината во јули 2007 година, со 45.7°C измерени во Демир Капија и 45.3°C во Гевгелија. Минимална температура на воздухот од -30.4°C е измерена во Битола, во јануари 1993 година.

Најголемиот годишен збир од сончеви часови, околу 2 400, е во централниот и во јужниот дел на Повардарије, со околу 2 200 часови на планинските масиви.

Врнежите се одликуваат со нерамномерна просторна и временска распределба низ земјата, како резултат од сложената орографија што влијае на плувиометрискиот режим во текот на месеците, годишните времиња и годините. Оваа распределба е проследена со ротирачки периоди на долги суши и интензивни врнежи, што придонесуваат за појава на ерозија и деградација на земјиштето.

Според сценаријата за климатските промени развиени во рамките на Националниот извештај за климатски промени (<http://www.unfccc.org.mk/documents/EN%20komplet.pdf>), Република Македонија спаѓа во групата ранливи земји со значителен пораст во средните температури проектиран за наредниот период.

Кои се главните аспекти на општествениот развој во последните 30 години споредено со претходните 30?

Република Македонија стана независна држава во 1991 година, по распадот на поранешната Социјалистичка Федеративна Република Југославија. Таа ја стекна својата независност по мирен пат, но федерацијата ја напушти како

најнеразвиена југословенска република, со производство на само 5 % од вкупните сојузни стоки и услуги. Недоволно изградената инфраструктура, санкциите на ОН кон дел од поранешна Југославија како поранешен најголем пазар на Македонија и грчкото економско ембарго поврзано со спорот за името на земјата, го попречуваше економскиот развој сè до 1996 година. Потоа, бруто домашниот производ (БДП) почна да расте, секоја година сè до 2000. Но, посветеноста на економските реформи, слободната размена и регионалната интеграција беа поткопани од конфликтот во 2001 година, што резултираше со пад на економијата од 4.5 %, поради намалениот трговски обем, повремениот затворање на границите, зголемен дефицит поради трошоците за безбедноста и несигурноста на инвеститорите. Растот се врати на 0.9 % во 2002, следен со скромни 2.8 % во 2003 со проценет раст од 4.8 % за 2008 година.

Стаоката на невработеност и понатаму осатанува висока, со значително учество на помладата популација на возраст од 15 до 24 години. Стапката на невработеност, за таа старосана група, во 1998 година беше 70.9%, во 2002 - 58.4%, а во 2008 година - 56.4%

Во периодот од 1998 до 2008 година, најголем дел од невработените барале работа над една година. Во 2008 година, нивното учество во вкупниот број на невработени лица бил 84.9%, број што наметнува критичен проблем за националната економија².

Земјата, исто така, постигна значаен напредок на полето на животната средина во периодот меѓу осумдесеттите и деведесеттите години на минатиот век; Најзначајни остварувања се:

- Надградба и проширување на водоводните системи во урбаните средини, приклучување на руралните средини на регионални водоводни системи и изградба на локални водоводни системи;
- Изградба и проширување на системи за собирање на отпадни води во урбаните средини и изградба на канализациски системи во руралните средини;
- Изградба на капацитети за собирање и третман на отпадните води во подрачјата на трите природни езера - Охридско, Преспанско и Дојранско;
- Establishment of organised waste collection at the municipal level in most parts of urban areas.

Овие позитивни развојни движења во областа на животната средина беа плод на високиот приоритет што се придава на проблематиката од надлежните органи.

Во 2002 година, земјата го започна процесот на усогласување на својата законска регулатива за животна средина со правото на ЕУ; донесе голем број стратегиски документи поврзани со еколошките прашања за кои се потребни големи инвестиции во комунална инфраструктура.

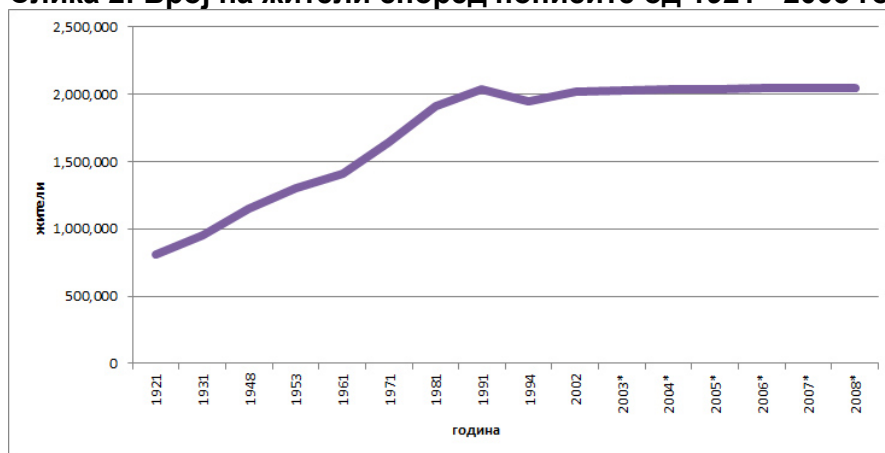
Како потврда на остварувањата, а во одговор на нејзиното барање, земјата беше наградена со статус на земја кандидат за полноправно членство во Европската унија, во декември 2005 година. Самиот овој акт резултираше со засилени напори за усогласување на националното законодавство со *acquis* на

² Македонија во бројки - 2009 год.. Објавено од Државниот завод за статистика

ЕУ и подобрување на административните и институционалните капацитети, сè со цел да се постигнат европските стандарди во сите сфери на живеење. Но, и покрај позитивната оценка од Европската комисија изразена во нејзиниот Извештај за напредокот во октомври 2009 година, со кој се потврдуваат достигнувањата на целиот пакет критериуми, земјата нема добиено датум за почеток на преговори поради спорот околу името со нејзиниот сосед од ЕУ - Грција.

Република Македонија е парламентарна демократија, а македонското општество се карактеризира со својот мултиетнички, мулти-верски и мулти-културен состав, при што на сите етнички заедници им се гарантирани еднакви права и можности со Уставот.

Слика 2: Број на жители според пописите од 1921 - 2008 год.

*Проценет број на жители (состојба 31.12)
Извор: Државен завод за статистика

Просечната густина на населеност на земјата, во 2008 година, изнесува 79.7 жители/км², со значителни разлики на оваа просечна вредност.

Карта 3: Густина на население во 2008 година, на општини, според територијалната организација од 2004 година

Извор: Државен завод за статистика

Управување со квалитетот на воздухот

Управувањето со квалитетот на воздухот претставува клучна алатка за неговото подобрување. Квалитетот на амбиентниот воздух е влошен во споредба со раните педесетти години на минатиот век, поради зголемените нивоа на емисии на загадувачки материји како резултат на индустрискиот развој и зголемениот обем на сообраќај.

Загадувањето од индустријата и производството на енергија, согорувањето на фосилни горива и транспортните активности водат до загрозување на квалитетот на воздухот, особено во градовите и областите со интензивна индустрија. Лошиот квалитет на воздухот може да предизвика сериозни здравствени проблеми, особено кај најмладата генерација⁴.

Во периодот од 2002 до 2008 година, за којшто постојат податоци за емисиите во воздухот, трендот на сите загадувачки материји е варијабилен, што се должи веројатно на неkontинуираната работа на индустриските и енергетските процеси. Имено, нашата земја сè уште е во период на транзиција, а во тек е процесот на целосно или делумно затворање или промена во производството во одредени инсталации, што има големо влијание на трендот³.

Проблемите со квалитетот на воздухот се особено изразени во и околу поголемите градови⁴, со што потенцијално се загрозувани околу 60 % од вкупното население⁵.

Заштита на озонската обвивка

Во 1994 година, Република Македонија ги ратификува Виенската конвенција за заштита на озонската обвивка и Монреалскиот протокол за супстанции што ја осиромашуваат озонската обвивка. Во 1997 беше формирана Канцеларијата за заштита на озонската обвивка во состав на МЖСПП, со цел да ги координира активностите на национално ниво за намалување и елиминација на супстанциите што ја осиромашуваат озонската обвивка. Оваа Канцеларија спроведе одреден број проекти⁶ во сите релевантни сектори кои користат хемикалии опфатени со Конвенцијата. Напорите резултираа со елиминација од над 90 % од супстанциите класификувани во Анексите кон Монреалскиот протокол. Канцеларијата е исто така одговорна за подигање на свеста на јавноста и учество на јавноста во релевантните активности. Целосната елиминација на CFC до 2009 година беше главниот предизвик во врска со оваа проблематика и истиот беше остварен според планот.

Управување со водите

Земјата е категоризирана како полуаридна, со тоа што Овчеполието е најсувото подрачје во централниот дел на Балканскиот Полуостров. Користењето, заштитата и зачувувањето на водните ресурси е од најголемо значење. Според хидрографските услови на земјата, постојат четири речни

³ Анализата е извршена според податоците за емисија што се доставуваат до ЕЕА

⁴ Скопје, Велес, Битола, Тетово и Куманово

⁵ Втор национален еколошки акционен план на Република Македонија, 2006 год., стр. 22

⁶ Проектот за постапно отстранување на CFC-11/12 во фабриката за фрижидери „Фринко“, проектот за постапно отстранување на CFC-11 во производството на еластични пени во фабриката „Силекс“, проектот за постапно отстранување на CFC-11 во производството на цврсти пени во фабриката „Силекс“; пилот проекти за алтернативно користење на метил бромид во земјоделството; Проект „План за управување со ладењето“; проектот за постапно отстранување на CFC-11/12 во производството на аеросоли во „Алкалоид“.

сливови⁷ и три поголеми природни езера⁸. Најголем дел од површинските води се внатрешни за земјата и се формираат на нејзината територија преку врнежите. Македонија не е богата со површински води и располага со околу 3 000 m³/жител и е зависна од врнежите. Според проценките, годишното количество на достапна површинска вода е во редот од 6 372 милијарди m³.⁹

Регистрирани се околу 4 400 извори со вкупна годишна издашност од 992 милиони m³ од кои 58 имаат капацитет поголем од 100 l/s.

Македонија изобилува со минерални води, термални води и термо-минерални води. Традиционално, геотермалната вода се користи за бањи и за медицински цели.

Постојат 44 водни станишта, кои покриваат површина од 57 422 ha, или околу 2 % од вкупната територија. Најголем дел од тоа подрачје е под природните езера. Квалитетот на водата во овие водни станишта е загрозен со неконтролирано испуштање на отпадни води, неконтролирано црпење на вода, туристички активности и неповолни временски услови.

Мрежата за мониторинг опфаќа 20 мерни места лоцирани на реките, езерата и акумулациите. Контролата на квалитетот се состои од анализа на физичко-хемиски, токсико-хемиски и микробиолошки параметри.

Не постои систематски мониторинг на индустриските отпадни води.

Со системите за водоснабдување стопанисуваат и управуваат јавни претпријатија. Во градските општински подрачја, стапката на поврзаност е меѓу 82 и 100 %, со тоа што во овие подрачја на јавните водоводни системи се поврзани 1 200 000 жители. Во руралните подрачја, стапките на поврзаност се движат од 10 до 100 %. Достапните податоци одразуваат просечна стапка на поврзаност од 70 % што е соодветно на проценети 250 000 жители поврзани на јавен водоводен систем.

Само во 12 градови има изградено сепаратни канализациски системи. Градот Скопје има изграден сепаратен систем за отпадна вода¹⁰ (56%) и за атмосферска вода (18%), од целокупниот планиран систем за отпадна и атмосферска вода во Градот Скопје. Должината на собирната мрежа изнесува 280.6 km. На национално ниво, должината на канализациската мрежа изнесува 1 239.1 km. Шеесет проценти од домаќинствата се поврзани на јавна канализациска мрежа, 21 % имаат септички јами, а дополнителни 19 % имаат само систем на неконтролирано испуштање на отпадната вода. Не се врши мониторинг на отпадната вода што се испушта од комуналните канализациски системи. Управувањето со канализациските системи е во надлежност на јавните претпријатија за водовод и канализација.

Инвестициите во комунална инфраструктура се на многу ниско ниво и ќе треба да се зголемат за да се исполнат барањата на *acquis*. Недостасува општ план за инвестиции во животната средина, особено во областа на третман на отпадните води.

7 Река Вардар, река Црн Дрим, Река Струмица и река Јужна Морава

8 Охридско Езеро, Преспанско Езеро и Дојранско Езеро

⁹ Втор национален еколошки акционен план на Република Македонија, 2006 год., стр. 31, стр. 36

10 Покрај трите пречистителни станици за отпадна вода за заштита на Охридско, Преспанско и Дојранско Езеро, постојат пречистителни станици за отпадни води и во Св.Николе и Македонски Брод. За жал, единствено станиците во с.Враништа-Струга, во Дојран и во Македонски Брод се во функција.

Управување со почви

Основните карактеристики на постојната состојба може накратко да се претстават на следниов начин:

Ерозијата останува најзначаен вид на деградација на почвата, Според државната ерозиона карта (Завод за водостопанство, 1993 год.), 96.5 % од вкупната површина се зафатени со процес на ерозија;

Според податоците за 2005 година, околу 10 % од територијата е категоризирана како непродуктивно земјиште;

Само половина од продуктивното земјиште е обработливо, што е еднакво на 25 % од територијата. Но, одредени делови од обработливото земјиште се напуштени, со што овој процент се намалува на 20 % од територијата;

Само 10 % од обработливото земјиште припаѓа на повисоките класи земјиште. Намалување на обработливите површини се забележува и во најплодните области, како резултат на различни видови деградација;

Општо земено, во последниве години, околу 70 000 ha, од кои најголем дел се од прва класа, се отстранети од земјоделско производство;

Контаминацијата на продуктивната почва останува проблем, особено како резултат на отсуството на мониторинг на степенот на контаминација преку воспоставени мониторинг и информативни системи.¹¹

Управување со отпад

Создавањето на комунален отпад¹² – отпад од домаќинствата, комерцијален отпад и други видови отпад – достигнува околу 570 000 тони годишно. Околу 25 % од вкупното количество е биоразградлив отпад. Во просек, годишно се создава 250-315 kg отпад/лице (податоците се засновани на примероци и од јавните претпријатија).

Сé уште нема организиран систем за собирање и рециклирање на отпад од пакување и сé уште не е заокружена националната законска регулатива за транспонирање на Директивата за пакување.

Опасниот и неопасниот индустриски цврст отпад обично се одлага заедно со отпадот од други процеси на индустриски депонии или, заедно со другиот отпад, на комунални депонии. Се проценува дека околу 5 000 тони индустриски неопасен отпад се депонираат на комуналните депонии годишно, заедно со околу 500 тони индустриски опасен отпад.

Некои видови отпадоци се рециклираат од неформалниот сектор, вклучувајќи метал, хартија, пластика, акумулатори и отпадни масла.

Услугите на редовно собирање на отпад се ограничени на градските средини, со околу 90 % опфат во градовите и во приградските подрачја, но само 10 % од руралното население. Ова значи дека за 70 % од целокупното население се обезбедува услуга на собирање на отпадот, додека останатиот процент, кој живее далеку од градските центри, управува со својот отпад самостојно. Нема

¹¹ Втор национален еколошки акционен план на Република Македонија, 2006 год., стр. 38

¹² Систем за управување со цврст отпад за југозападна Македонија, реализиран од ERM Lahmeyer International (ERM LI) во соработка со MVV Consultants and Engineers (MVV) и ABC Consulting (ABC); 2001

редовно собирање на претходно селектиран отпад, освен собирање на одредени видови кабаста отпадоци во Скопје.

Услугите за собирање отпад ги извршуваат, главно, јавните претпријатија кои се занимаваат и со водоснабдување и управување со отпадни води и други комунални услуги. Одлагањето на отпадот не е во согласност со техничките и / или еколошките стандарди.

Економија

Економијата е мала, со БДП од нешто над 4 милијарди американски олари во 2003 година. Стапката на реален раст на БДП за таа година од 2.8 % беше значително над повеќето европски земји. Најновите податоци покажуваат дека, за 2007 година, БДП е со раст до 5.4 милијарди американски долари.

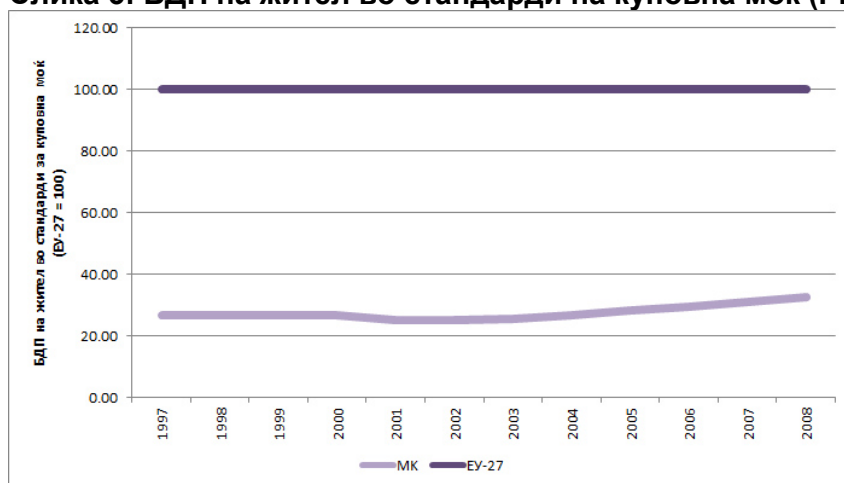
Од 2003 до 2007 година, најголем удел во БДП имаат услужните активности, кои опфаќаат трговија, хотели и ресторани, транспорт, складирање и комуникации, финансиско посредување, недвижен имот, изнајмување и деловни активности, јавна администрација, здравство, образование и други социјални и персонални услужни активности. Уделот во 2003 е 43.9% и 45.7% во 2007 година.

Уделот на индустријата, вклучувајќи ги енергетиката и градежништвото е 26.2% во 2003 и 27.9% во 2007 година, додека земјоделството, шумарството и рибарството учествуваат со 11.4% во 2003 и со 9.4% во 2007 година.

Во 2004 година, владата донесе прогресивен Закон за трговски друштва со цел да се олеснат тешкотиите за странските инвестиции, преку овозможување на даночни и инвестициски стимулации и гарантирање на акционерските права. Во 2006 година, владата почна да го применува едно-шалтерскиот систем за регистрирање на претпријатија со што значително се скрати времето потребно за регистрирање на ново претпријатие.

Целта на владата да создаде повољна клима за странски и домашни инвестиции останува.

Слика 3: БДП на жител во стандарди на куповна моќ (PPS) (ЕУ-27 = 100)

Извор: EUROSTAT

Кои се основните двигатели на притисоците врз животната средина и како придонесуваат во зголемувањето на влијанијата врз луѓето и природната средина?

Од осамостојувањето во 1991 година, земјата оствари значаен напредок на патот кон политички и економски стабилна суверена држава. Интеграцијата во НАТО и ЕУ, целосната имплементација на Охридскиот рамковен договор заедно со децентрализацијата и кохерентниот долгорочен развој на земјата кој би вклучил повисок економски раст, отворање на работни места и искоренување на сиромаштијата се доминантните цели што ги вградуваат сите политички елементи и ја уживаат поддршката на населението.

Амбициозните структурни реформи се целосно доследни на заложбите на земјата за пристапување во ЕУ, а поконкретно за постигнување на економските критериуми од Копенхаген. За да се постигнат истите - воспоставување на функционална пазарна економија способна да го издржи конкурентниот притисок на заедничкиот пазар на ЕУ - производството и извозот на земјата треба да растат со високи и одржливи нивоа. Ова, од своја страна, ќе бара зајакнување на напорите за забрзување на транзицијата, подобрување на функционирањето на економските институции и поголеми јавни инвестиции во развојно ориентирани активности. Во овој контекст, влијанијата од економскиот развој се сè уште главната причина за можните негативни ефекти врз животната средина во земјата.

Транспорт

Како земја без излез на море, без пристап до поголеми копнени водни патишта, транспортниот сектор се состои од патен и железнички транспорт. Зголемениот обем на транспортот води до зголемен притисок врз животната средина, што е тесно поврзано со климатски промени и загуба на биолошка разновидност. Сегашните напори за контролирање на истите заради подобрување на животната средина сигурно ќе имаат ефект на економските и социјалните аспекти на развојот. На позитивната страна, технолошките подобрувања носат потенцијал за постигнување на намалувања на загадувањето на воздухот од возилата наспроти порастот во обемот на сообраќај. Сепак, потребни се понатамошни напори за континуирано контролирање на константниот пораст во транспортните активности што предизвикуваат еколошки проблеми.

Транзицијата на земјата кон пазарна економија резултираше во постапна промена во побарувачката за транспорт од ниско-вредни кабасти стоки, кои генерално се транспортираат со железница, кон лесни индустриски и агро-индустриски производи со повисока додадена вредност. Последниве бараат поспецијализирана, флексибилна и навремена испорака, која посоодветно ја извршува патниот сообраќај.

Транспортната инфраструктура заостанува значително зад земјите од ЕУ, во поглед на квалитетот и густината. Треба многу да се стори во поглед на состојбата на транспортната инфраструктура и нејзиното поврзување со европските транспортни правци.

Загадувањето на воздухот од транспортниот сектор се зголемува поради зголеменото користење на патниот транспорт, ниското учество на јавниот транспорт, нискиот квалитет на горивото, стариот возен парк и недостатоците на постојните патни мрежи во урбаните и во другите области.

Емисиите на GHG од транспортниот сектор не покажуваат позначајни промени од 1990 година.

Земјоделство

Земјоделството, како важен дел на економијата, предизвикува притисоци врз животната средина. Целните напори за воведување на поодржливо земјоделско производство, намалување на еколошки штетното и зголемување на позитивните влијанија врз животната средина од земјоделството треба да имаат значајни економски и социјални влијанија на долг рок.

Во 2003 година, приближно 14 % од вработените живееле од земјоделството, ловот и риболовот. На примарното земјоделско производство отпаѓа 10-12 % од националниот БДП за 1991-2002 год., а заедно со агро-прехранбената индустрија, учеството во БДП изнесувало 15-20 %. Бројот на индивидуални земјоделски стопанства е 180 000, со релативно мала просечна големина од 2.6 ha и значителна фрагментираност.

Притисоците врз животната средина од земјоделството се поврзани, главно, со биодиверзитетот, почвената ерозија, земјоделскиот отпад, загадувањето на водената средина и емисиите на GHG. Земјоделството е втор по големина извор на емисии на стакленички гасови од разгледуваните сектори, каде главните извори се земјоделските почви и ентеричната ферментација, со околу 40-50 % од вкупните емисии на CO₂-eq.; управувањето со арското ѓубриво и поплавените оризови полиња придонесуваат помалку.

Ерозијата и пороите предизвикуваат уништување и деградација на големи површини со продуктивна почва, иригациони системи и индустриски капацитети. Околу 96.5 % од вкупната површина на земјата е зафатена со ерозивни процеси, а 8 500 ha земјиште –0.33 % од вкупната површина на земјата – се губи просечно секоја година како последица од ерозијата.

Енергетика

Енергетскиот сектор се соочува со посебен предизвик за балансирање на подобрувањата во животната средина, економскиот напредок и потребата за социјална заштита. Состојбата е особено тешка со оглед на тоа што 60 % од националната потрошувачка на енергија се добива од домашни извори базирани, главно, на јаглен. Проблемот дополнително се влошува поради релативно застарената опрема која се наоѓа во критична состојба и има потреба за модернизација. Најголем извор на емисии на CO₂-eq. во енергетскиот сектор е подсекторот на енергетски индустрии, со 70-75 % од вкупните емисии.

Услуги за заштита на животната средина

Вообичаено, градските подрачја се економски најразвиени делови на општеството, со тенденција да се сметаат за најпривлечни за живот и за економска активност. Паралелно со тоа, падот на селските подрачја доведува до

зголемен притисок врз градските подрачја, вклучувајќи и во однос на животната средина.

Урбанизацијата се одвиваше побрзо отколку што се планираше, па денес повеќето градови се соочуваат со лоша урбана инфраструктура, особено во поглед на водоснабдувањето и управувањето со цврстиот отпад, како и деградацијата на природното и културното наследство.

Над 750 000 луѓе живеат во 1 742 рурални населби. Селата се компактни и над 70 % од нив имаат добри услови за развој. 38% од нив се рамничарски, 40 % ридести и 22 % планински. Речиси една третина од селата се многу мали, до 100 жители. Депопулацијата е најзабележлива во планинските подрачја. Селата со 2 000 и 5 000 жители, распоредени во околината на градовите, се економски одржливи.¹³

Користење на земјиште

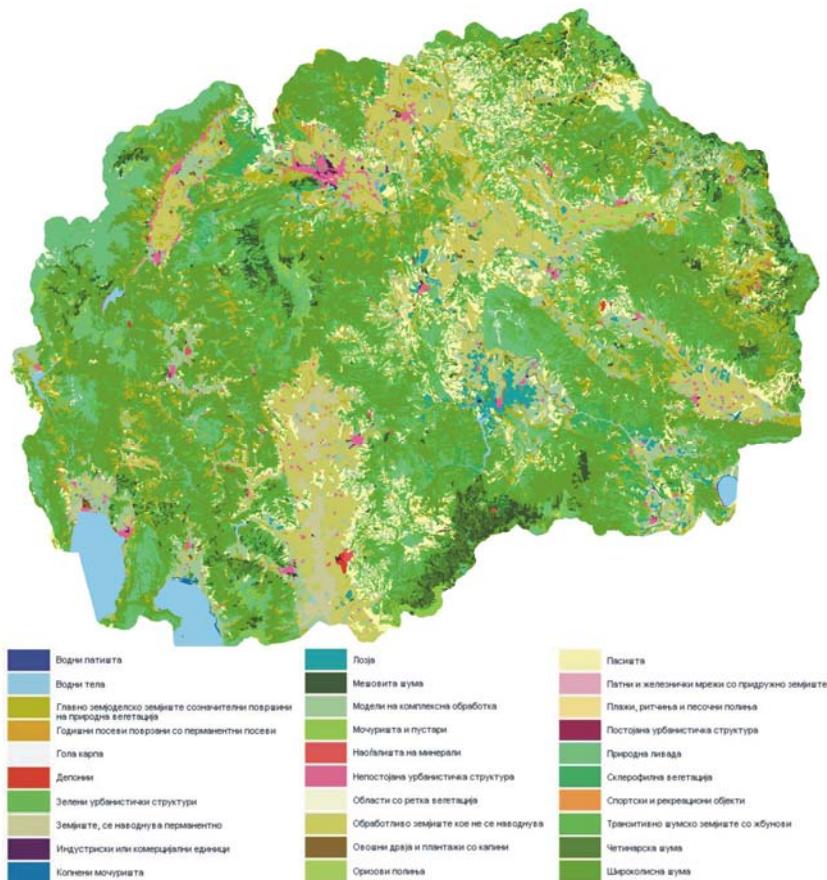
Земјиштето е ограничен ресурс со фундаментална важност за економијата и за животната средина. Постојат различни и потенцијално конкурентни намени на земјиштето, како што се за земјоделство, шумарство, домување, индустриски развој и инфраструктура. Постои растечки притисок за развој кој неизбежно води до промена во моделот на користење на земјиштето, како и деградација на земјиштето.

Процесот на урбанизација вклучува бројни притисоци на земјиштето и на пределите, преку губење на обработливо земјиште, биодиверзитет, пределски диверзитет и живеалишта.

Земјоделското земјиште зафаќа 48.4 % од вкупната површина, а 25.86 % од земјоделското земјиште е обработливо. Денес, само мал дел од обработливото земјиште е предмет на интензивно производство, од 140 000 ha и 190 000 ha обработливо земјиште е напуштено како резултат на миграциите. Шумите зафаќаат околу една третина од вкупната површина, со тоа што таквата површина се зголемува како резултат на пошумувањето.

¹³ Втор национален еколошки акционен план на Република Македонија, 2006 год., стр. 81

Карта 4: Земјина покривка во Република Македонија

Кои се предвидените главни развојни движења од кои може да се очекува да придонесат најмногу кон притисоците на животната средина во иднина?

Воздух

Подобрување во квалитетот на амбиентниот воздух се очекува преку спроведување на стратешките документи усвоени на државно ниво, главно преку:

- целосно воведување на системот за интегрирано спречување и контрола на загадувањето;
- мониторинг и намалување на емисиите на загадувачки материи од големи постројки на согорување;
- проширување на системот за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух со воспоставување на мониторинг места врз основа на оценката на квалитетот на амбиентниот воздух;
- подготовка на програми и акциски планови за подобрување и заштита на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво.

Наведените мерки треба да резултираат во подобар квалитет на амбиентниот воздух и намалени негативни здравствени ефекти.

Отпад

Приоритетите за отпадот вклучуваат:

- Подобрување и надградба на инфраструктурата за управување со сите видови отпад;
- Затворање и рекултивација на нестандартните депонии и реализација барем на еден проект за санација на индустриски еколошки жаришта.

Климатски промени

Климатските промени бараат заеднички заложби во меѓународни рамки, од различни чинители. Затоа, треба да се развиваат партнерства, особено во врска со воспоставување на нова платформа за преговорите за периодот по 2012 година.

Заедничка акција не е само потребна, туку неопходна и на регионално ниво, во форма на пренесување на искуства за начинот на исполнување на обврските за ублажување на климатските промени од страна на новите земји-членки на ЕУ на земјите предпристапнички и потенцијалните земји кандидати. Земјите предпристапнички и потенцијалните земји кандидати треба да ја нагласат потребата за оценување на нивниот потенцијал и трошоците за приспособување кон климатските промени и нивно ублажување, на секторско, национално и регионално ниво, имајќи ја предвид веќе потврдена ранливост на нивниот регион.

Извори:

1. Министерство за животна средина и просторно планирање - Втор национален извештај за климатски промени на Република Македонија, 2008
www.unfccc.org.mk
http://unfccc.int/ghg_data/ghg_data_non_unfccc/items/3170.php
2. Национален развоен план 2007 – 2009 година
http://www.finance.gov.mk/files/u9/ndp_15_02_2007_0.pdf
3. Министерство за животна средина и просторно планирање - План за институционален развој на капацитетот за управување со животната средина, на национално и на локално ниво 2009-2014 година
4. Министерство за животна средина и просторно планирање - Втор национален еколошки акционен план на Република Македонија, 2006 год.
<http://www.moepp.gov.mk/default-en.asp?ItemID=5975722FD8B5534FBBA2DF27961DA8FA>
5. Државен завод за статистика – Статистички годишник на Република Македонија, 2007 –
<http://www.stat.gov.mk>
6. Државен завод за статистика –Македонија во бројки, 2009 година
<http://www.stat.gov.mk>
7. EUROSTAT
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>
8. Национална транспортна стратегија -
http://mtc.gov.mk/new_site/mk/storija.asp?id=292
9. Индикатори за животната средина, Република Македонија, 2008 година -
<http://www.moepp.gov.mk/WBStorage/Files/Indikatori%202008%20-%20Nature%20and%20Biodiversity.pdf>